

Oppikurssi sosialismissa

Laatinut ALGERNON LEE

Julaistaan Rand-koulun kirjenvaihtolähtynä. Koulun luvalla Säkénille mukaeltu

LÄKSY XVIII.

Kapitalismin taloustiede. 8.

Kapitalismin täydentyminen.

Tämän järjestelmän aikaisemmalla asteella tyyppillinen kapitalisti oli kiinni vain yhdessä liikeyrityksessä ja hän ei ollut ainoastaan pääoman omistaja mutta myös liikeyrityksen teknillisen tai liikepuolen johtaja. Sellaisia kapitalisteja on yhä olemassa, mutta pääasiallisesti vain kaikkein takapajuisimmissa teollisuuksissa.

Yleisesti johto- ja valvontatyö molemmissa, työpajoissa ja kontorissa, on yhä enemmän ja enemmän luisumassa palkkalaisten käsiin, joista enemmistö ei omista osakkeita liikkeessä joita he johtavat. Johtavat osakkaat suurissa yrityksissä harvoin ottavat osaa sen hallintoon ja johtoon, mutta pelkästään kontroleeraavat pääoman sijoitusta ja anastavat itselleen voitot. Kuten koneitten käytäntöön tuleminen erotti työvälineen omistuksen ruumiillisen työn tekijästä, samoin pääomien keskittyminen on eroittanut omistuksen johto- ja valvontatyöstä.

Tämän päivän tyyppillisen kapitalistin toimiala ei myöskään rajoitu yhden teollisuusalan piiriin. Hänellä voi olla yksi pääasiallinen tulolähde, mutta suurimman osan ylijäämästään hän sijoittaa muille aloille. Rockefellerit alkuperäisesti olivat öljykapitalisteja, Morganit ja Belmontit pankkiireita, Ryan ja Widener raitiotiemagnaatteja, mutta näillä miehillä on paljon osakkeita terästrustissa, kuparitrustissa, kumitrustissa, tupakkatrustissa, rautatie- ja höyrylaivayhtiöissä, hiilikavannoissa, vakuutusyhtiöissä, ja monissa muissa yrityksissä. Tätä yksityisten kapitalistien pääomiensa ristiin sijoittamista täydentää vielä se seikka, että suuret rahalaitokset (pankit, vakuutusyhtiöt, y. m.) sijoitta-

vat paljon ylijäämästään teollisuuskaivanto- ja kuljetuslaitoksiin. Täten kaikenkaltaisten kapitalistien kapitalistien edut tulevat entistä enemmän läheisesti toisiinsa liitettyiksi ristiin sijoittamalla. Tämä kapitalismin täydentyminen, kuten me olemme jo huomanneet, ulottuu kaikkien kansallisten rajojen yli.

Samalla aikaa on tapahtumassa toisellainen täydentyminen. Teollisuuslaitokset pyrkivät yhdellä suunnalla kontroleeraamaan raaka-ainetuotantoa ja toisella suunnalla tuotteiden markkinoille saattamista. Terästrusti omistaa rauta- ja hiilikavannoita kuin myöskin rautateitä ja höyrylaivoja kuljettaaksensa malmia ja polttoaineita. Europan ja Amerikan puuvillatehtailijain syndikaatit ovat ostaneet laajoja maa-alueita etelässä, missä vuokraviljelijät kasvattavat puuvillaa niille. Tupakkatrusti omistaa huomattavan laajoja tupakkamaita, eritoten Kubassa, se omistaa lakritsatehtaita, tinapaperi-, pussi-, laatikko-, kääre- y. m. tarveainetehtaita ja alayhtiön kautta se myy tupakkaa, sikaareja ja paperoseja vähittäin.

Summien summa on: Suurkapitalistit — eroitettuna pienistä sijoittajista ja pienten laitosten omistajista — pyrkivät tulemaan pelkiksi kapitalisteiksi, pelkiksi omistajiksi ja isänniksi, joilla ei ole mitään tehtävää tuotantoprosessissa. Eroavaisuudet ja vastakohtaisuudet erilaisten kapitalistien — teollisuus, kauppa ja rahakapitalistien ja niiden alaryhmien — välillä pyrkivät katoamaan. Vallitsevat kapitalistit eivät enää ole teollisuuskapteneita, vaan he ovat rahaparooneja. Finanssi-muodossaan pääoma ilmenee yksinkertaisena pääomana, jolta on hävinnyt kaikki erikoiset persoonalliset, paikalliset ja teknilliset ominaisu-

det. Vaikka vastakohtaisuutta vielä onkin olemassa erikoisesti eri kansakuntien kapitalistien keskuudessa, niin yksinpä nekin pyrkivät alistumaan kansainvälisten luokkaetujen edessä.

Huom. — Seuraavassa on pidettävä mielessä, että silloin kun puhutaan "kysynnästä" sillä tarkoitetaan tehoisaa kysyntää — ei yksistään halua ostaa, mutta myös kykyä maksaa ja että silloin kun puhutaan ylituotannosta, sillä tarkoitetaan sitä, että tavaroita valmistetaan enemmän kuin voidaan voitolla myydä, eikä sitä että niitä tuotetaan enemmän kuin kansa voi käyttää.

Ylituotanto ja työttömyys. Me olemme jo ennen huomanneet, että vissillä markkinoilla parannettujen työkalujen kautta saavutettu tuotteen hinnan halpeneminen ei synnytä suhteellista kysynnän lisääntymistä — että kapitalistinen tuotantotapa tästä syystä pyrkii aiheuttamaan tavarann ylituotantoa ja työttömyyttä. Meidän on tarkastettava sitä lähemmin.

Jokaisen maan markkinat jakaantuvat kolmeen luokkaan. Työläiset kuluttavat lähes koko palkkansa ostessaan kulutustarpeita, pääasiassa **elintarpeita**. Kapitalistit kuluttavat osan tuloistaan kulutusesineisiin, ylellisyystavaroihin ja elämän välttämättömyyksiin. He sijoittavat jäännöksen — se on, kuluttavat sen tuotteiden tuottamiseen. Kuinka siis vaihtuva työn riistomäärä (se on, vaihteleva tuotteen jakaminen palkaksi ja yliarvoksi) vaikuttaa näihin kolmeen lajiin olevaan kysyntään?

Vaikka työläiset lisääntyvät suhteellisessa määrässä, heidän kokonaispalkkamääränsä alenee suhteellisesti tuotettuun kokonaisarvoon nähden. Heidän ostokykynsä rajana on palkan suuruus. Jokainen sen osan pienentyminen, minkä työläiset tuotteesta saavat, pienentää sitä osaa, jonka he voivat kokonaistuotannosta ostaa. Kapitalistien ostokyky lisääntyy samassa suhteessa kuin työläisten pienenee. Mutta heidän lukunsa suhteellisesti pienenee. Heidän lukunsa rajoittaa heidän kulutuskykyään. Täten tarve-esineiden kokonaiskysyntä ei voi lisääntyä samassa suhteessa kuin tuotantovoimat lisääntyvät.

Rikkaiden ylellisyystarpeiden kulutus lisääntyy jossakin määrässä

henkilöä kohden. Mutta sitä rajoittaa heidän verrattain pieni lukunsa ja heidän ammattinsa luonne. Monet heistä, vaikka eivät olekaan tuottavissa tehtävissä, ovat toimivia liikemiehiä. Se huomio, jonka heidän liiketoimensa vaativat, pitää heidän menonsa ylellisyyksiin rajojen sisällä. Ylellisyysaineiden kysyntä ei koskaan lisäännä kyllin nopeasti, että se täydentäisi suhteellisen tarve-esineiden kysynnän pienentymisen.

Osa niistä työläisistä, jotka joutuvat työttömiksi pääoman liikkua näillä kahdella alalla, voidaan saattaa uudelleen työhön luomalla lisää seisovaa pääomaa tulevaa käyttöä varten — rautateiden rakentamisessa ja varustamisessa liikkuvalla kalustolla, kaivantojen avaamisessa, asettamassa parannettuja koneita vanhentuneiden koneiden sijalle j. n. e. Nämä pääoman kulutukset eivät tuota heti voittoja kapitalisteille ja siksi ne pyrkivät huojentamaan tungosta työmarkkinoilla. Mutta kapitalistit kuluttavat varojaan tällaisiin ainoastaan tarkoituksella lisästä osaansa tuotteesta tulevaisuudessa. Niin nopeasti kuin nämä uudet tuotantovälineet saatetaan käyttäntöön, ne poistavat työläisiä teollisuuden palveluksesta entistä laajemmassa mittakaavassa.

Ottamalla kaikkinaiset tuotteet yhdessä huomioon, niin silloin tuotanto aina pyrkii olemaan suurempi kysyntää. Pienentämällä tuotantoa ja erottamalla työläisiä työstä tungos siirretään tavaramarkkinoilta työmarkkinoille. Mutta työttömyys ja sen normaalin seuralainen palkkojen alennus, edelleen pienentää työläisten ostokykyä ja jälleen vähentää tavaroiden kysyntää j. n. e. alati kiertävässä ympyrässä. Tätä kapitalistisen kehityksen tuhoavaa pyrkimystä jossakin määrässä hidastuttaa toiset vaikutteet, jotka meidän on vielä mainittava, mutta siitä ei voida pelastua niin kauan kuin kapitalismi on olemassa.

Taloudelliset pulat. Kapitalistinen kehitys on tähän asti osoittanut vaihtelevia muotoja — hyviä ja huonoja aikoja. Yhdysvalloissa meillä on ollut suuria pulia vuodesta 1819 alkaen ja siitä eteenpäin v:nä 1837, 1857, 1873, 1893 ja 1907, jokainen kestäen kahdesta tai kolmesta kuuteen tai seitsemään vuoteen. Toiset ka-

pitalistiset maat ovat kärsineet samalla tavalla lamaanuoksista, vaikkakaan ei aina samoihin aikoihin.

Hyvinä varallisuuden aikoina jokainen liikemies pyrkii tekemään heinää poudan vallitessa. Jokainen tehtaailija tuottaa tuotteita niin nopeasti kuin suinkin voi. Tehtaat käyvät täydellä voimalla ja niitä laajennetaan, jos se suinkin on mahdollista. Osakkeet ja oblikatsioonit menevät helposti kaupaksi. Tavaroita ostetaan luotolla. Rahaa lainataan oikealta ja vasemmalta. Kaikki saatavissa olevat rahat sijoitetaan ja omaisuuksia vastaan otetaan kiinnityslainoina rahaa uusia sijoituksia varten. Työläisillä on kohtalaisen säännöllinen työ ylitöineen ja työnteon nopeuden jouduttamisineen ja suhteellisesti korkeat palkat, jotka tosin kohoavat elinkustannukset nielevät. Useat kyllä kykenevät säästämään jonkun verran palkoistaan ja pankkien kautta heidän säästönsä muutetaan pääomaksi. **Pääomat kasaantuvat nopeasti, sen seisovat ja muuttumattomat muodot lisääntyvät suhteellisesti.** Keskittyminen on vain hidasta, omistusoikeus ehkä hetkellisesti laajenee.

Vaikka uusien tuotannon välineiden luomisessa käytetään jonkun aikaa enemmän työvoimaa kuin niiden käyttööntuleminen on tehnyt työttömäksi ja vaikka ihmiset laajalle levinneen luottojärjestelmän kautta voivat ostaa enemmän tavaroita kuin he voivat maksaa, — pääoman keskittymisen täytyy lopulta synnyttää se vaikutus, joka edellä kuvattiin. Tavaratuotanto alkaa olla suurempi kysyntää. Hintojen alentaminen voi vain vähäksi aikaa lykätä tungosta markkinoilla. Sitä täytyy seurata tuotannon pienentäminen. Osa työläisistä joutuu työttömiksi ja heidän kilpailunsa alentaa sellaisten palkkoja, joilla vielä on työtä. Työläisten säästöt ovat pian syödyt. Monet kauppiaat ja tehtaailijat menevät vararikoon, erittäinkin pienemmät ja ne, jotka ovat johtaneet liikettään luotolla. He väkivät mennessään vararikoon sellaisia liikemiehiä jotka ovat antaneet heille luotolla tavaroita ja raaka-aineita ja pankkiirejakin, jotka ovat lainanneet heille rahaa. Lainat määrätään maksettavaksi. Arvopapereiden hinta alenee kun on vaikeuksia niiden käteisellä maksamisessa.

Pienten sijoittajien on myytävä ne uhrauksilla. Keskiluokan rivit harvenevat ja suurin osa heidän rikkauksistaan joutuu kilpailussa säilyneiden kilpailijain käsiin. **Pääoman kasaantuminen keskeytyy kun taas sen omistus keskittyy.** Kun taloudelliset suhteet uudelleen järjestetään poistamalla luotto ja omistusoikeuden keskittymisellä, laajentumisen aika voi jälleen alkaa.

Viimeisimmät kriisit eroavat aikaisemmista siinä, että raha-asioiden keskittynyt hallinto ja jotkut suuret teollisuudet tekevät suurkapitalisteille mahdolliseksi jossakin määrässä välttää todellista ylituotantoa aikaisemmalla ja enemmän säädöstellyllä rajoituksella. Mutta tämän vaikutus on tehdä pulat pittempiä aikaisemmiksi ja vähemmän akuuttisiksi ja toiminnan uudelleen elpyminen lyhemmäksi ja vähemmän elinvoimaiseksi. Teollisuuspuola pyrkii tulemaan kroonilliseksi.

Maailman markkinat. Kapitalistisen järjestelmän lopullinen sortuminen on tähän asti välttynyt pääasiallisesti sillä, että on ollut olemassa maita, jotka eivät ole vielä saapuneet kapitalistiselle asteelle ja jotka siitä syystä ovat tarjonneet markkinoita kehittyneempien teollisuuskansojen ylituotannolle.

Aikaisemmalla asteellaan kapitalistien teollisuus sen ohella että se hankki tavaroita kotimaisille markkinoille, tuotti myös kulutustarpeita ulosvietäväksi. Länsi-Europassa ja Yhdysvalloissa koneiden avulla tuotetut tavarat voitiin myydä Aasiassa tai Etelä-Amerikassa halvemmalla kuin näissä maissa käsin valmistetut samallaiset tavarat. Vastapalkkioksi kehittyneemmät maat toivat näistä maista ruokatarpeita, raaka-aineita ja vissejä ylellisyystarpeita — vehnä, riisiä, sokeria, kaakaosikkeitä ja puuvillaa, vuoita, kumia, teetä ja kahvia, maustimia, jalokiviä j. n. e. Niin kauan kuin tällainen kauppa oli käynnissä kapitalistisen kehityksen vahingolliset vaikutukset voitiin siirtää maihin, missä kapitalismia vielä ei ollut olemassa. Tehdastyöläisillä edistyneemmissä maissa oli jatkuva työ, kun taas heidän kilpailunsa hävitti takapajuisten maiden käsityöläiset.

Mutta teollisuustuotteiden ulosvienti pyrki olemaan muiden tuotteiden maahantuontia suurempi. Ka-

pitalisteille tuleva jäännös jäi heidän käsiinsä sijoitusta varten. Jonkun ajan kuluttua he alkoivat löytää tuotavampia sijoitusaloja tälle ylijäämälle, ei kotimaisen teollisuuden edelleen kehittämisessä, mutta uloslähtettämällä **tuotannossa tarvittavia tavaroita** — työkaluja, koneita, voimakoneita j. n. e. — takapajulla oleviin maihin, varustaen kaivannoita, rautateitä ja tehtaita niissä ja siten saattaen kapitalistisen teollisuuden käytäntöön näilläkin alueilla. Jonkun aikaa tämäkin antoi työtä niille työläisille, jotka kotona valmistivat koneita ja muita sellaisia tavaroita ulosvietäväksi ja edelleen lykkäsi pysyväistä teollisuuspulaa.

Sitä mukaa kuin kapitalistinen teollisuus saa jalansijaa uudessa maassa, se maa lakkaa olemasta tavarain ostaja vanhemmilta kapitalistisilta mailta ja tulee itse kilpailijaksi maa-

ilman markkinoilla. Japani on jo päässyt tälle asteelle. Kiina, Intia ja suuret osat etelä-Afrikaa ja etelä-Amerikkaa ovat nopeasti saavuttamassa sen. Vanhempien kapitalististen maiden ulosvienti ensin kulutustarpeiden ja sitten tuotannossa tarvittavien tavaroiden alalla rajoittuu. Samassa suhteessa kun kapitalistinen teollisuus leviää yli maailman, kotimaisten ja ulkomaisien markkinain välinen eroavaisuus katoaa ja tuotannon laajentamiskyvyn ja ostokyvyn välinen sisäinen vastakohtaisuus, joka tähän saakka on estetty puhkeamasta kukkaansa jokaisessa johtavassa maassa, **tekee itsensä tunnetuksi maailman laajuisessa mittakaavassa.** Näyttää olevan syytä uskoa, että pysyväistä ja yleismaailmallista teollisuuspulaa ei enää voida kauemmin lykätä.

